

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto 10 K, za pol leta 5 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 12.— K, za Ameriko 14.— K.

Vse dopise, naročnino in oznanila sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

List in oglasi se plačujejo naprej.

Kako se pripravlja perocidova škropilna zmes za trte.

V nekterih občinah na Dolenjskem vinogradniki še niso prejeli za škropljenje potrebne galice, da si je za to prepotrebno vinogradniško opravilo že skrajni čas. Ker imajo posamezniki še stare zaloge perocida iz vojnih let, sledi tukaj navodilo, kako da je perocid pripraviti za škropljenje trt.

Da pripravimo sto litrov perocidovopapnene škropilne zmesi, rabimo za prvo škropljenje dva kilograma čistega perocida (št. I.) V petdesetih litrih vode raztopimo perocid tako, da ga po pesteh stresamo v vodo in pri tem vedno mešamo. Če se je perocidov prah sprejel v kepice, ga je treba poprej zdrobiti. Ko smo ves prah stresli v vodo, še nekaj časa mešamo in mešanje večkrat ponovimo, da se prah hitreje raztopi. Tekom dvanajstih ur (čez noč) se raztopi v perocidu vse, kar je v njem raztopnega.

V drugi posodi razmešamo 2 kilogr. čistega, mastnega, ugašenega apna v 20 l vode na redek belež, ki ga precedimo skozi gosto sito v večjo, najmanj sto litrov držečo posodo. Nato vlivamo polagoma, med vednim mešanjem, perocidovo raztopino v apnen belež in sicer tako, da ostanejo neraztopljeni ostanki perocida v prejšnji posodi. Zato tudi perocida tik predno ga vlivamo v apnen belež, ne smemo več mešati. To velja zlasti, če rabimo surov perocid (št. II.), ki ima dosti neraztopnih tujih primesi, ki bi, na trto prišle, listje lahko opalile.

Ko smo obe raztopini pomešali, dobimo 70 litrov tekočine, ki jo nato dopolnimo s 30 litri čiste vode na 100 litrov in vse še enkrat premešamo. Predno pa zmes rabimo, moramo jo preskusiti z belim, fenoltaleinovim papirjem ali ni več kislja, ker bi sicer trto opalila. Ako postane bel, vanjo pomočen preskusni papir rdeč, potem je apna zadosti, drugače ga pa je treba še dodati. Več apna dodati, kakor je treba, da papir pordeči, nikakor ne kaže, ker pomanjšuje preobila množina apna učinkovitost škropilne zmesi.

Pri drugem in tretjem škropljenju napravljamo škropilno zmes ravnotako kot v prvič, samo da vzamemo perocida in

apna več, namreč po tri kilograme vsacega za sto litrov škropilne zmesi.

Ako rabi kdo surov perocid, ki je slabjši od prvega, ga mora vzeti za prvo škropljenje 3 kg, apna pa 2 $\frac{1}{4}$ kg, za drugo in tretje škropljenje perocida po 4 kilogr., apna pa po 3 kilogr. za vsakih sto litrov vode. Opomnim še, da smo na Kranjskem svoječasno (med vojsko) potom kmetijske družbe dobivali le čist perocid, to je perocid št. I., ne pa surov perocid (št. II.).

Pravilno pripravljena in pravočasno rabljena perocidovopapnena škropilna zmes učinkuje ravnotako dobro, kakor za polovico šibkejša galično-apnena zmes, zlasti če se ne pridene preveč apna. Pripravljena perocidovopapnena zmes se pa drži dlje, nego galično-apnena, ki je pravzaprav le prvi dan polnovredna.

Vin. nadzornik B. Skalicky, Novo mesto.

Popravek. V članku „Najnovejše in najvažnejše izkušnje glede zatiranja peronospor ali paleža“ v zadnji številki našega lista, vrinila se je pomota glede množine apna, ki ga je treba pri pripravljanju galično-apnene škropilne zmesi. Na vsak kilogram galice naj se tedaj vzame največ le en in pol kilograma (ne pa dva in pol kilograma, kakor je bilo pomotoma navedeno) ugašenega apna, ker zmanjšuje preobilica apna učinkovitost škropilne zmesi in ovira asimilacijo (presnavljanje), ki jo opravljajo trtni listi. Najbolj zanesljiva pa je raba preskusnega (fenoltaleinovega) papirja, ki bi se morala povsod udomačiti.

Izreja molzne živine

Marsikateri gospodar, kateri je med svetovno vojno spoznal razne kraje, si je zaželel rediti lepo, mlečno živino. Da tako živino danes težko dobimo, ve vsak. Premožnemu posestniku ne bi bilo težko kupiti si tako živino in jo naprej rediti, revnejšemu pa to ni mogoče. Tak gospodar si bo moral tako živino sam izrediti.

Moramo pa pred vsem pomisliti, da mora tak napredni živinorejec tudi poznati vsa načela umne živinoreje, torej, da mora dati živini ugodno podlago za razvoj. Kaj mu bo pomagala lepa, draga krava, ako jo spravi v smrdljiv, temen hlev in ne bo skrbel za zadostno množino tečne krme

in za redno oskrbo? Taka krava mu bo dajala vedno manj in manj mleka, postajala mršava in navsezadnje zbolela, ker ni vajena takim razmeram. Tudi zarod od take krave ne bo nič prida, ker se ni mogel ugodno razviti. Torej v prvi vrsti treba skrbeti, da popravimo svoje hleve, da so zadosti zračni, svetli, po zimi dosti topli in da je prebivanje v takih hlevih zdravo, kar je najbolj važno posebno za žlahtno živino. Potem se šele začnimo ozirati, kje dobimo podlago za svojo bodočo rejo. Ako imamo v svojem hlevu dobro razvite, zdrave mlekarice, pripuščajmo take k istotakemu biku. Če je žival čistokrvna, je važno, da si čisto rejo naprej ohranimo. Tudi s križanjem se dajo doseči lepi uspehi.

V splošnem je treba upoštevati to, da se vse lastnosti starišev podejujejo na zarod. Predvsem torej razne bolezni, dalje sposobnost za užitek idr. Ako hočemo doseči najvišjo stopinjo podedovanosti za mlečnost, moramo odbirati teleta le od takih dobrih mlekaric, ker se nam na ta način ta lastnost prenaša iz enega roda na drugi rod. Parimo torej podobno s podobnim, da dobimo zarod podoben starišem. Rojena teleta vzgajamo pogosto na ta način, da jih pustimo sesati pri kravi, kadar hočejo, ali pa jih pripuščamo h kravi 4 ali 5-krat na dan. Pri tem načinu reje ni mogoča kontrola množine mleka, katero tele popije in se lahko zgodi, da se tele presesa, kar povzroča drisko, napenjanje itd. Najbolj modern način izreje telet je z napajalniki. Na ta način dajemo teletom potrebno množino mleka, katera se vsak teden za en liter poveča. Ker je želodec novorojenega teleta majhen, pustimo ga popiti k večjemu en liter naenkrat, torej prve dni štiri do pet litrov na dan. Napajanje iz navadnih golid se ne priporoča, ker teleta mleko hlastno popijejo in se lahko zgodi, da jih napenja, dobijo drisko itd.

Pri napajanju z napajalniki moramo gledati na največjo snago; to se doseže z umivanjem posode v vroči vodi. Tudi gumijevi sesek se mora po vsakem napajanju izprati v vroči vodi. 14 dni staro tele se začne učiti jesti suho krmo in taka je najbolj prikladna dobra otava ali dobro seno. Od takrat naprej začne tudi prežvekovati in se razširi prebava na vse štiri dele želodca. Tudi je prav, ako polagamo teletom zmečkan oves v snažno

koritce, kateremu primešajmo tri do pet gramov soli in klajnega apna. Tudi posoda s svežo vodo ne sme manjkati. Če nima tele zadosti soli in apna v krmi, začne lizati zid, dlako, in to povzroči lahko želodčni katar. Da preprečimo teletom lizanje zidu, je treba zid z deskami v višini 1 meter do 1-20 m obložiti in vsaj enkrat na leto pobeliti. Takim teletom privoščimo najmanj 8 tednov polno mleko, ker le na ta način se nam hitro in dobro razvijajo. Odstavljanje naj se vrši polagoma, na ta način, da vsak dan nadomestimo en liter polnega mleka z enim litrom posnetega mleka, segreta na 30 do 35°C. — Odstavljenim teletom privoščimo vsak dan dopoldan gibanje na prostem v tekalšču. Gibanje na prostem upliva dobro na pravilen razvoj posameznih udov, posebno pljuč in nog. Polletne živali lahko ženemo na pašnike, kar jim posebno dobro ugaja. Pri hlevski reji in pri paši naj se vrši prehod iz suhega zimskega krmjenja na poletno zeleno krmjenje počasi, da se obvarujemo prehude driske in s tem shujšanja živine. Mlade živine, vzrejene za mlečnost, ne smemo debeliti, ker to ni na mestu. Mesnata, pitana žival navadno malo molze, debele telice se prezgodaj plemenijo in težko ubrejšijo. Pri normalni, pravilni reji se mora žival zrediti vsak dan približno za 1 kg. žive teže, po treh mesecih mora torej tehtati 150 kg, enoletna 300 kg, dvoletna 400 klgr., štiriletna pa doseže težo 500 kg. Ako hočemo imeti lepo razvite krave, ne smemo telice prezgodaj pripuščati, ker z oplemenjenjem uporabi žival vse snovi nujno potrebne za razvoj svojega telesa, za zarod. Najboljša starost za plemenitev telic je eno in pol do dve leti. Priporočal bi posebno manjšim posestnikom izrejo uprežnih krav namesto volov. Največji ponos našega manjšega posestnika je, ako ima lepe voli. Lahko rečem, da se take lepe vole v drugih krajih redko dobi. Seveda obrača tak gospodar vso svojo skrb volom, katerim znese vso najboljšo krmo in gospodinji ni mogoče potem krav dobro prehraniti. Navadno se pri takem posestniku dobijo slabo razvite molzne krave. Kakšen dobiček pa ima od volov? Delo v podobi uprege, letni prirastek in gnoj. Od krave ima ravno isto. Poleg tega pa še najmanj 1500 litrov mleka in eno tele na leto, katero lahko služi kot zdravilni zarod

Zgodovina

franciškanskega samostana in cerkve v Novem mestu.

Sestavil P. Alfonz Furlan.

Vanj so pridno pisali p. Florentin Hrovat, p. Ladislav Hrovat in mnogo drugih do današnjega dne. Veliko je spisov, ki zaslužijo biti natisnjeni v posebni knjigi v duhovno korist Slovencev. Tu je bilo tiskano vodilo 3. reda; Vzemi in beri; porcijunkula; v Ljubljani „Sv. Anton Padovanski (13 torkov)“; „Vodilo in razlaga 1. reda“; „Prava nevesta Kristusova“ v Brežicah itd.

Učencev pa niso samo učili v šoli, mnogim kako leto čez 18 učencem ljudske šole in gimnazije so dajali hrano opoldne in zvečer ter kruh zjutraj in ob 4. uri popoldne, tudi v svetovni vojski do danes. Seve, samostan nima posestva, nima bogastva, ako ne bi pomagali dobri ljudje na deželi, ne bi mogel učencem hrane in kruha dajati. Zato dobrotniki na biri veliko dobro store, ko prostovoljno žita ali druge reči dajo, ko iz samostana pobira.

Veliko dobrega dela dijaška Marijina kongregacija, kateri so dali frančiškani v rabo del samostana.

V tem samostanu cyete svetovni tretji red, na katerega je stavil rajni papež Leon XIII. vse svoje zaupanje in ravno tako njegov učenec sedanji papež Benedikt XV. Tu je III. red organiziran in dela veliko dobrega, posebno lani in letos za mestne reveže, ko si ni nihče upal zanje skrb sprejeti. O tretjem redu pa več pri zgodovini frančiškanske cerkve v Novem mestu.

Dobrotniki novomeškega samostana.

Prva dobrotnica je g. Elizabeta Črnomaljska, ki je kupila prostor za samostan, cerkev in vrt. Pomagali so Novomeščani pri zidanju samostana in nove cerkve. Ta samostan ni imel nikdar posestva; frančiškani so živeli od sv. maš in prostovoljnih darov. Ko ni bilo teh prostovoljnih darov, so šli na biro potrebnih reči. Posebni dobrotniki so bili opatje koštanjeviške opatije pri Marijinih studencih (ad fontes Marianos) in v Stični, ki so v potrebi radi pomagali. Knez Auersperg je dajal drva, žito, sočivje, maslo. Janez vitez Lenkovič je samostanu zapustil dohodke broda čez Krko, ribjilov od mostu do mestnega mlina. Samostanski dobrotniki so bili skoraj vsi, ki so pokopani v tej cerkvi,

graščine: Poganice, Grim, Hmeljnik, Mirna, Trebnje, Otočce, Koštanjeviška in drugi graščaki. Škocijanski župnik Ign. Sallacher, kanonik Matija Kastelic, družina Grm, rajni župnik Plevanč, rajni Hočevar, Novomeščan, pokojni Marijana Kljun in Berta Vojska, usmiljeni bratje v Kandiji, ki so iz tega samostana bolne pod svoje streho vzeli in zanje skrbeli. Imena živčih dobrotnikov so zapisana v samostanski kroniki. Samostanski dobrotniki so tudi vsi preč. gg. župniki in drugi, ki radi sprejemajo kolekturante in jih vernim priporočujejo, ker tako pomagajo samostanu, učencem in revežem, ki prosijo kruha, hrane v samostanu.

V zahvalo se opravi vsako nedeljo po ena sv. maša za žive in mrtve dobrotnike novomeškega samostana in cerkve. Za mrtve dobrotnike je še vsak mesec ena sv. maša (črna) in štirikrat na leto so v vsakem samostanu po vsem svetu molitve za mrtve in peto sv. maša (črna). Tako se samostan in frančiškanski red hvaležnega skazuje svojim dobrotnikom živim in mrtvim razun drugih še predpisanih molitev v vsakem samostanu.

Šole.

Glavni namen vsakega redovnika je, v redu Boga častiti, delati za zveličanje svoje duše in pomagati vernikom s pridigovanjem,

spovedovanjem in učenjem v nebesa priti. Tako so delali frančiškani v Novem mestu do Martina Lutra. Leta 1521. so določili frančiškanski predstojniki na občnem zboru v mestu Karpi pri Modeni ustavljati se in truditi, da zaduše Lutrovo krivo vero. Frančiškani na Slovenskem so se ravnali po tem sklepu; začeli so pridigovati zoper Lutrove zmote v cerkvah in na trgih. V Ljubljani se je posebno odlikoval p. Tomaž iz Salzburga, katerega so luterani dvakrat smrtno ranili in potem zastrupili. V Novem mestu je nevstrašljivo pobijal novo krivo vero p. Janez z Ogrskega, novomeški gvardijan. Na trgu ga je iz sovraštva neki Erazem, Štajerec, umoril. Ko je bila zatrta ta nova vera, so še dalje oznanjevali besedo božjo in delili svete zakramente. Leta 1723. so vpeljali v tem samostanu modroslovno šolo za frančiškanske klerike. Frančiškani na Slovenskem so imeli svoje šole, modroslovne in bogoslovne. Občna zbor v Valisoletu na Španskem l. 1670. in v Toledu l. 1673. omenjata studium generale (to je modroslovno in bogoslovno šolo) v Ljubljani s pravico dajati naslov „jubilat“ kar je dandanes nekaj doktorat. Občni zbor v Aračulu (v Rimu) l. 1676. je dovolil, da snejo to šolo prenesti iz Ljubljane na Trsat z vsemi pravicami. Leta 1728. so bile šole: Studium generale

za nadalno rejo. Torej premišluj, umni kmetovalec, če ni to za tebe koristnejše!

Ako bodeš tako umno postopal pri izberu telic in bikov za rejo, kakor postopaš pri izberu junčkov, prideš do lepih molznih krav, katera reja ti bo še večji donos in večja korist. Še hitreje izboljšamo svojo rejo z nakupom telet od posestnikov, kateri jih ne nameravajo rediti za plemo. Ako je tele lepo, prikladno naši živini po barvi in telesni obliki in od dobrih mlekaric, ga rajše rešimo pred mesarskim nožem. Ako se bomo ravnali po zgoraj navedenih načelih, zaslovi v kratkem času vsa Slovenija kot najbolj napredna dežela Jugoslavije, kjer bo teklo mleko v obstoječe in novo ustvarjajoče se mlekarne. Lepe telice in bike bomo lahko oddajali v izropane kraje Srbije in Macedonije kot plemensko žival za povzdigo tamošnje govedoreje. Fran Malasek - Grm.

Krazdelitvi zemljišč

Zadnji čas se pojavljajo tudi na kmetih laži-preroki, ki pomagajo razburjati ljudstvo in zbujaajo v njem nezaupanje do vlade.

Nedavno so raznesli novico, da se je agrarna reforma popolnoma razbila in da ostanejo veleposestva v celoti, kakor so dozdaj. Ta vest je seveda zelo potrla one, ki so se veselili razdelitve veleposestev. Njihovo veselje ni bilo morda škodoželjno, ampak docela opravičeno. Zdaj morajo plačevati najemnino od vsakega koščka zemlje, a vrhu tega še delati tlako po več dni v letu in to ob svoji hrani.

Potom agrarne reforme pa bi se jim podelila njih lastna gruda, katero je vzela tujec njihovim dedom s silo, v obdelovanje.

Vsem onim, ki nasedajo takim in enakim novicam, bodi povedano, da je vse to le izmišljeno. Take neresnične vesti raznašajo brezdomovinci in od naših sovražnikov podkupljeni hujskači. Žalostno pa je to, da še zdaj, ko se povdarja dan za dnem svoboda, tlačanijo bližnji sosedji graščinam. Opozorjamo oblasti na to, naj takoj odpravijo tlako. Ljudstvo mora vedeti in čutiti, da je svobodno — prosto suženjstva in tlačanstva. Le svobodno ljudstvo bo vzljubilo in znalo prav ceniti svojo domovino.

Res je, da se je agrarna reforma, to je razdelitev veleposestev nekoliko zakasnila vsled različnih težkoč, ki so nastale, kar pa ne sme oplahiti nikogar. Gozdovi veleposestev so itak že od 1. aprila t. l. pod državnim nadzorstvom.

V to svrhu je nastavljenih že nekaj nadzornikov, ki naj pazijo strogo na gozdove, da jih brezvestni ljudje ne izrabljajo. Ti gozdi bodo ostali državna last. Vendar pa se bo dovolila malim posestnikom, hišarjem, sabenkam, kakor tudi delavcem v bodočih državnih gozdovih vsako leto brezplačno ali proti mali odškodnini dobava drv in listja. Revnejši

sluji bodo za to naklonjenost vladi zelo hvaležni.

Poleg drv bodo lahko dobili tudi stavbeni les, seveda s potrdilom, da ga potrebujejo za lastno porabo, nikakor pa ne za prodajo. Zlasti pri požarih in drugih nezgodah bodo državni gozdovi velike važnosti. O takih prilikah bodo dobili premožnejši les proti majhni odškodnini, revnejši pa zastoj, da si bodo mogli postaviti iznova uničena poslopja.

Nekaterim ljudem take naredbe seveda niso povšeči, zlasti ne onim, ki so imeli doslej ubogega hišarja-sabanka in delavca pod palcem in ga zlorabljali brezvestno sebi v dobiček. A tolaži jih nekaj. Imenovani bodo po občinah zaupniki, ki bodo izdajali potrdila, kdo je potreben in kdo ne.

Uriniti se bodo hoteli gotovo zopet taki, ki bodo zopet postopali pristranski in hoteli oškodovati revnejše ljudstvo. Taki zaupniki so pokazali za časa vojne dovolj jasno, kaj znajo, bodisi kot zaupniki za nakup živine ali zaupniki za podelitev podpor. O teh bi lahko izpregovorili kaj več, kar pa tu ni na mestu.

Okrajna glavarstva oziroma vlada naj imenuje take zaupnike brez vsakega priporočila bodisi od katerekoli strani. Zaupniki naj bodo zanesljivi možje, čeprav niso ravno v občini posestniki; glavno je, da so jim dobro znane socialne razmere občanov. Le taki zaupniki bodo delovali pravično in nepristransko v prid revnejšim slojem, ki jim bodo državni gozdovi tako res v podporo in odpomoč.

Gospodarstvo.

Oddaja modre galice vinogradnikom.

Slovenska kmetijska družba v Ljubljani nas prosi objaviti: Ker ni bila tukajšnja deželna vlada z nakupom modre galice po družbi zadovoljna, češ, da je predraga, je poverjeništvu za javna dela kupilo meseca februarja 75 vagonov modre galice v Nemški Avstriji po znatno nižji ceni, da jo družba med vinogradnike razdeli. Tvornica, ki je prevzela dobavo modre galice, pa svojo prevzeto dolžnost zaradi prenizke cene silno počasi izvršuje in zato še danes nimajo vsi vinogradniki modre galice v rokah. Dasi kmetijska družba za to kupčijo ni odgovorna, vendar stori vse, kar je v njeni moči, da se pospeši izdelovanje in odpošiljanje modre galice, ker ji gre za njen ugled. Družba ima kar naprej svojega uradnika na Dunaju, ki tvornico nadzira, je dosegla, da je tvornica prišla pod državno nadzorstvo avstro-nemške vlade, pošilja se ji premog iz Slovenije in zadnje dni se je celo zapretilo avstro-nemški vladi, da se ustavi vsak uvoz živil v Nemško Avstrijo, če ves ostanek galice takoj ne odpošlje. Vinogradniki, ki so pri Slovenski kmetijski družbi modro galico naročili, naj vse to vzamejo na znanje, naj družbe nikar ne

delajo odgovorne za zamudo, ker ona vsako krivdo odločno odklanja in prosi, jo z urgencami ne nadlegovati, kajti ona ne more več storiti kakor sproti odpošiljati vse blago, kakor ji dohaja. Slovenska kmetijska družba je vso galico že meseca februarja na Dunaju plačala in tvornica ima v rokah dispozicije v onem redu, kakor so naročila na modro galico kmetijski družbi došla. Teh dispozicij prenařjati pa ne gre, če naj ne nastane velika zmešnjava.

Osnetek reforme zakona o delavskem bolniškem in nezgodnem zavarovanju, ki ga je izdalo ministrstvo za socialno politiko v Beogradu, je dala Zveza bolniških blagajen prevesti na slovenski jezik in izide prihodnje dni v natisu. Knjiga bo obsegala do 100 strani in bo veljala 20 K s poštnino vred, na kar se opozarjajo zlasti bolniške blagajne, strokovne organizacije, uradi, zdravniki in vsi, ki se bavijo s socialnimi vprašanji. Naročila je naslovljati: Zveza bolniških blagajen v Ljubljani, Turjaški trg št. 4/I.

Tečaj za železnobetonske traverze, ki ga je nameraval prirediti Urad za pospeševanje obrti dne 7. junija, se preloži na poznejši čas in se lahko še nekaj udeležnikov sprejme. Natančni datum o pričetku bomo pravočasno objavili v časopisih.

Vinogradniki! Po najnovejših strokovnih izkušnjah traja inkubacijska doba, v kateri se glivica peronospora v zelenih trtnih delih razvije, da napravi nove trose (seme) v začetku junija 11 do 13 dni. Ker je prvi izdatni poletni dež v naših krajih padel dne 3. in 4. junija, imamo pričakovati od 14. do 16. junija, zlasti če pade v tem času zopet nekaj dežja, prvi napad peronospore. Če najde takrat ta strupena glivica vaše vinograde nepoškropljene, napade list in zarod in vam prizadene lahko veliko škodo in uniči na milijone kron narodnega premoženja. Nihče naj torej ne odlašaja in poškopri naj vinograd v tednu po Binkoštih! Škoprite tudi zarod in spodnje strani listov, kajti odtod se list boleznij najhitreje nalezje. — Vinarski nadzornik B. Skalicky, Novo mesto.

Zmečkan fižol. Kjer dobe otroci opoldne tečno kosilo, ne tišče ves popoldan za kruhom. Tečna jed, ki napase želodec za več ur, je fižol sploh, posebno pa zmečkan. Ko je fižol kuhan, odlij vodo in ga stlači s polentačo. Zabeliš lahko z razbeljeno mastjo ali z žlico sirovega olja. Kepa takih žgancev nasiti in daje moč. Za fine mize in želodec je treba pretlačiti fižol skozi sito in zabeliti z oljem in limonovim sokom. Dober je vroč ali mrzel. Pri fižolu se mora kuhati vedno lovor in česen. Voda, na kateri se je kahal fižol, ima dosti v sebi; zliži jo proč, je res potrata. Prežgi malo črne moke na zabeli in prevri na njej fižolovo vodo, deni malo majerona in česna in zakuhaj riža ali kaj drugega, ali vlij na posušen ržen kruh. Tako je tudi porabna za juho voda, na kateri so se kuhali štruklji, doma narejeni

makaroni, rezanci in podobno. Malo se pri-beli, pa je cena in dobra juha.

Beli pesek. Fini beli pesek ne služi lahko samo za umivanje posod v kuhinji, ampak tudi za roke. Posebno žene, ki delajo mnogo doma, po kuhinji, dobijo na rokah madeže, ki jih ne morejo tako naglo izprati. One bi morale imeti vedno posodo s toplim finim peskom. Prvo se roke zribajo s peskom, potem se jih mora umiti z milnato vodo.

Politični pregled.

Celovec in Gosposvetsko polje jugoslovansko. Ljubljanski dopisni urad poroča dne 6. t. m. ob 13. uri poluradno: Ker Nemci niso sprejeli naših pogojev za premirje v označenem roku, so naše hrabre čete danes zavzele Celovec — spomenik naše stare slave in veličine, metropole slovenskega naroda.

Ljubljanski dopisni urad poroča dne 6. junija ob 18. uri iz poluradnega vira: Danes ob 16. uri je bilo v Ljubljani končno-veljavno podpisano od delegatov kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ter Nemško-avstrijske republike premirje radi borb na Koroškem. Stranki sta se popolnoma sporazumeli. Jugoslovanska uprava in zasedenje na podlagi te pogodbe obsega Rožek, Celovec in Velikovec, dočim ostane Nemcem Šent Vid, Feldkirchen in Beljak z železniško progo v Trbiž. Severno od jugoslovanskega ozemlja je v pogodbi ustanovljena do deset kilometrov široka nevtralna cona, v kateri se ne sme nahajati nemško-avstrijsko vojaštvo in je prebivalstvo popolnoma razoroženo. Nemška Avstrija se je zavezala, plačati vse škode, prizadete vsled vojnih operacij zasebnemu in javnemu imetju. Sovražnosti so ustavljene.

Ljubljanski dopisni urad poroča dne 6. junija ob 18. uri iz poluradnega vira: Mesto Celovec je bilo danes po jugoslovanskih četah brez boja zasedeno. Prebivalstvo je čete prijazno sprejelo. V mestu vlada popoln red in mir, za katerega jamčijo jugoslovanske čete. V vsej kraljevini vlada vsled sklepa premirja veliko zadovoljenje in nepopisno navdušenje, ker k jugoslovanskemu ozemlju spada tudi historično Gosposvetsko polje, kjer so bili vstoličeni slovenski vojvode.

Naša deputacija pri Wilsonu. Pariz, 5. junija. Danes ob pol 15. uri je Wilson sprejel v svoji palači na Place des États Unies slovensko deputacijo, in sicer gg. dr. Brejca, dr. Ehrlicha, Goloucha, škofa Jegliča, dr. Novaka, Prepeluha, dr. Ravniharja, dr. Shvegla, dr. Trillerja, župnika Trunka. Deputacijo je predstavil dr. Shvegla, ki je tolmačil angleščino in slovenščino. Deputacijo je sprejel sam predsednik Wilson v svoji sprejemnici. Dr. Brejca je Wilsona nagovoril z „Ave Wilson, morituris Sloveni te salutant“, in je naglašal, da izgleda, kakor da bi nas Slovence razkosali

(filozofija in teologija) v Ljubljani in na Trsatu; učitelje na tej šoli so imenovali generalne lektorje. Studium morale (nравoslovje) z dvema učiteljema (bogoslovni učitelji) v Samoboru, pozneje v Brežicah. Studium philosophicum (modroslovje) je bilo zaradi pomanjkanja prostora nastavljeno na Sveti Gorici, v Novem mestu in v Klanjcu na Hrvaškem. To modroslovje je imelo dva razreda (sedanji 7. in 8. razred gimnazije); v vsakem razredu je poučeval po eden učitelj (lektor philosophiae). Leta 1735. je p. Teofil Zunzer poučeval modroslovje v zatiškem samostanu. V tej šoli je bilo navadno po šest klerikov; Valentina Vodnika nisem našel med njimi, bil je pred ko ne v Klanjcu; njegov stric Fr. Marcel Vodnig je bil v Novem mestu v tej šoli l. 1756. (Protocollum Conventus Neostad. ab anno 1748—1763.) Leta 1783. sta še imenovana učitelja modroslovne šole v Novem mestu in sicer pater Frančišek Tschokl in p. Narcis Grilliz, ki je bil vodja; imen klerikov ni v zapisniku. Z dvornim odtokom l. 1783. so prenehale vse modroslovne in bogoslovne šole in frančiškanski kleriki so morali obiskovati svetne modroslovne in bogoslovne šole, pri nas do leta 1821., ko je dovolil cesar France I. modroslovno in bogoslovno šolo s pravico javnosti v Gorici na Kostanjevici, kjer so

pripravljali mlade patre za gimnazijske profesorje.

Gimnazija.

Ko so videli meščani, da poučujejo v samostanu svoje klerike v modroslovju, so začeli misliti na gimnazijo. Vicedom kranjski grof Henrik pl. Arzon je prišel leta 1744. iz Ljubljane v Novo mesto in priporočil meščanom, da naj se pogodijo s samostanom, ki naj bi z letno denarno pripomočjo začeli učiti v 6 razredih. Na ta način bi se mesto opomoglo gmočno in duševno; dijaki bi prihajali v mesto, kjer bi imeli stanovanje in hrano, meščanom pa bi ne bilo treba pošiljati svojih sinov v Ljubljano. Frančiškanski predstojnik je bil voljan sprejeti to ponudbo, ako jim cesarica Marija Terezija to izroči, mesto pa zida šolsko poslopje in se zaveže samostanu oddajati določeno svoto denarja vsako leto za trud. Dne 3. februarja 1745. so se meščani obrnili s prošnjo na cesarico. Razložili so, da je mesto ubogo, stiskano, zadolženo, v največji potrebi in ako ne bo hitre pomoči, se bodo morali meščani izseliti. Ta žalosten stan mesta sili meščane, da prosijo pomoči v tem, da bi jim dovolila gimnazijo. Cesarica Marija Terezija je to prošnjo poslala svojemu namestniku vicedomu grofu Arzonu v Ljubljano, da vse to preišče in jej šporoči. Meščani so želeli, da

naj bi se brodovina (mostnina) zvišala. Do zdaj je dobivalo mesto od broda čez Krko letno 501 gl.; državi je oddajalo 230 gl.; za popraviljanje broda so letno porabili 10 gl.; mestu je še ostalo 271 gl., zato ni treba zvišati brodarine. L. 1746. so meščani drugo prošnjo poslali cesarici, katero je uslišala dne 16. aprila 1746. Mesto se je zavezalo napraviti šolsko poslopje in je vzdrževati v dobrem stanu, frančiškanom dati vsako leto podporo 300 gl. in 12 funtov mesa (takrat je stal 1 funt govedine 5 krajcarjev) na teden, kadar ni posta, in gimnazija šola ostane frančiškanom na večne čase. Frančiškanski provincijal se pa zaveže vedno skrbeti za potrebne profesorje za nižjih 6 razredov (prefekta in tri profesorje). To pogodbo je podpisal mestni sodnik (župan), mestni svet, provincijal p. Sigismund Skerpin in njegovi svetniki (definitorji). Vicedom kranjski grof Henrik Arzon je odobril to pogodbo. Cesarica Marija Terezija je 8. avg. 1746. zapovedala vsi svetni in duhovski gosposki in vsem podložnim, da naj frančiškane v miru puste, njihovo gimnazijo drugim gimnazijam enako vredno imajo in njihovih učenci na drugi gimnaziji nadaljujejo svoje nauke, ako prestopijo v drugo gimnazijo. Ljubljanska gimnazija Jezusove družbe je bila vzgled za novomeško, samo grščino so črtali in disciplino so svojo imeli.

Od 1. do 6. septembra 1746. je imel p. Sigismund Skerpin posvetovanja s svojimi svetniki (definitorji) radi nove novomeške gimnazije. Takrat so napravili pravila za profesorje in dijake.

Najiminitnejša pravica novomeške gimnazije je bila ta, da se v šolske reči ni smela vtikati nobena oblast ne posvetna, ne duhovska. Ravnatelj gimnazije, imenovan prefekt, je bil neomejen v šoli; za vse, kar so počenjali dijaki, so bili odgovorni samo njemu. Tudi če so razgrajali po mestu, jih ni smel prijeti mestni sodnik, to je župan, ali njegovi stražniki, naznaniti jih je moral ravnatelju, ki jih je kaznoval, kakor se mu je prav zdelo. Zato so v prostih dneh profesorji hodili na sprehod z dijaki, da niso delali izgredov.

Po zimi je trajal pouk v šoli od pol 8. do 10. ure, po letu pa od 7. do 9. ure dopoldne, popoldne pa od 2. do 4. ure. Ob nedeljah in praznikih so imeli mašo ob pol 9. uri, potem pa v šoli propoved in sicer 1. in 2. razred v eni sobi, drugi razredi pa za-se. K sv. obhajilu so hodili po dvakrat na mesec. Veliki teden so imeli duhovne vaje. Vsak razred je imel svojega zaščitnika ali patrona; prvi razred angelja variha, drugi razred sv. Petra Regalata, 3. razred svetega Bernardina Sijenskega.

na 4 države, da bi nas skoraj dobra 1/2 pripadla pod tuj jarem in da ga prosimo, naj se zavzame za naše popolno osvobodjenje. Wilson je v svojem odgovoru omenil plebiscit na Koroškem, proti čemur so pa naši ugovarjali in navajali razloge, ki govorijo proti plebiscitu, ki bi v sedanjih razmerah še ne mogel povsodi pokazati pravega mišljenja prebivalstva. Govorilo se je tudi o tem, kako in v kakih mejah naj bi se tak eventualen plebiscit izvršil ter posebno o tem, da bi se tak plebiscit ne dal izvesti pod nemško upravo. G. Prepeluh je prosil Wilsona, naj bi se posebno onim našim manjšinam, ki utegnejo priti pod Italijo, dala garancija za kulturni razvoj in obstoj, dalje, da se naj Wilson zavzame, da nam Lahji puste neokrnjeno vsaj ono od Wilsona samega predlagano ozemlje. Wilson je oboje obljubil. — Deputacijo je jako prijazno sprejel. Razgovor je trajal tričetrt ure. Tekom razgovora so se člani delegacije prepričali, da je Wilson izvrstno informiran o vseh podrobnostih. Wilson je omenil, da je naše težnje in želje z vso vnemo pri njem zastopal naš pariški poslanik gospod Vesnić.

Končno se je zahvalil Wilsonu za njegovo naklonjenost ljubljanski knezoškof dr. Jeglič, želeč mu sreče in blagoslova.

Vabilo na ustanovni občni zbor Gremija trgovcev za politični okraj Novo mesto. — V nedeljo 15. junija se vrši ob 13. uri (1. uri popoldne) v Mestni dvorani v Novem mestu ustanovni občni zbor „Gremija trgovcev“ za novomeški okraj s sedežem v Novem mestu. Tega zborovanja naj bi se udeležili kar v največjem številu vsi trgovci in trgovke iz Novega mesta in celega novomeškega okraja. — Prav vljudno Vas vabimo na ta važen shod. Pridite gotovo in pripeljite seboj še druge Vam znane trgovce in trgovke, katerim se iz kakršnegakoli vzroka niso mogla dostaviti vabila. Da se ustanovnega občnega zbora zares udeležite, zahteva nujnost potrebe našega stanovskega združenja v močno trgovsko organizacijo. Vsi stanovni se združujejo v skupno delovanje. In ravno trgovec, kot pripadnik enemu najmenjših stanov, ne sme zaostati za drugimi. Vzduženju in prijateljstvu je moč. Delajmo vsi skupno za svoje stanovske koristi brez razlike političnega in strankinega mišljenja in prepričanja posameznika! Bodimo složni in edini in najlepši uspeh nam je zagotovljen!

Spored zborovanja:

- 1.) Pozdrav in poročilo načelnika pripravljalnega odbora.
- 2.) Predavanje o trgovskih organizacijah in gremijih. (Govorniki iz Ljubljane.)
- 3.) Prečitavanje pravil.
- 4.) Izvolitev načelnika, odbornikov in namestnikov.
- 5.) Pobiranje pristopnine.
- 6.) Raznoterosti.

Če se ustanovnega občnega zbora ne udeleži zadosti članov, se vrši 1 uro pozneje nov občni zbor, ki bo pa sklepal veljavno pri vsakem številu navzočih članov.

Še enkrat, če hočete sebi in svojemu stanu dobro, pridite vsi na zborovanje.

Novo mesto, meseca junija 1919.

Pripravljalni odbor

za ustanovitev »Gremija trgovcev«
za politični okraj Novo mesto.

Obrtni naraščaj.

Obrtno društvo prav živahno napreduje v smislu svojega programa. Osnovalec si je pomočniški odsek, kateremu je določen delokrog, ki so se ga pomočniki z veseljem priprijeli tem bolj, ko imajo lep vzgled v društvenem delovanju svojih delodajalcev. Društveniki so sprevideli, da le v samopomoči se zamore obrtni stan dvigniti v stanovski izobrazbi, da si le na ta način pridobi splošni ugled med drugimi stanovi.

V dosego tega cilja hoče društvo posvetiti svojo moč tudi obrtnemu naraščaju.

Ta naraščaj dohaja v pretežni večini iz kmetskega stanu. Ljudska šola, ki je navadno prenapolnjena, ne more tega nuditi kot pa mestne šole, radi tega so vajenci komaj za silo v najpotrebnejših predmetih poučeni. Dokler so bile vpeljane obrtno-nadaljevalne šole, so pridnim vajencem nudile marsikaj koristnega. Žalibože, da jih je svetovni preobrat zaprl in se ne zna, kdaj se zopet otvorijo. Vajenci so prepuščeni obžalovanju vredni usodi. — Mojstri tudi ne morejo vsega sami storiti. Radi tega bo moralo kaj ukreniti ravno obrtno društvo, dobro se zavedajoč, da je solidni stavbi dober temelj, obrtnemu stanu pa izobražen obrtni naraščaj. Opazovalo se je, da naši vajenci nekaj pogrešajo, kar bi jih storilo ponosne na njihovo naobrazbo, da po prestani učni dobi zamorejo vstopiti v krog pomočnikov in iti neustrašeno med svet.

Obrtno društvo je tedaj sklenilo, da se bodo s 15. junijem pričeli tudi vajeniški sestanki in sicer vsako nedeljo popoldan od pol štirinajstih, trajajoč k večjemu eno in pol ure. Najprvo se bo delovalo na to, da se vcepi vajencem stanovska zavest, dostojno občevarje z mojstrom, pomočniki in drugim družinskim članom, vzgledno obnašanje izven delavnice in vljuden nastop v vsakem oziru. Drage volje bo priredilo društvo za vajence primerne zabave in izlete v prostem času. Vpoštevale se bodo tudi njih želje, ako bodo kazali veselje in zanimanje, do strokovne izobrazbe in stanovskega poduka, ki ga bodo vodili mojstri sami. Prirejela se bodo tudi predavanja. Naši inteligenti, mladinojubi, bodo imeli hvalevreden posel, ako bodo hoteli se par ur žrtvovati za naš mladi obrtni naraščaj.

Ni naš namen, delati s tem kako propagando, pač pa se želimo vsega priprijeti, kar je koristno za pošteno človeško družbo, ker le popolno izobražen človek se zamore izogniti raznim zapeljivim mrežam med svetom. Torej gg. mojstri, društvo vas hoče olajšati v vaši težki nalogi s tem, da se bo potrudilo vaše vajence napeljavati k vsemu dobremu in jih napraviti koristne člane obrtnega stanu in človeške družbe. Storite tudi vi svojo dolžnost, da greste društvu vsestransko na roko, da priporočate svojim vajencem, da se zanesljivo 15. t. m. vdeležijo prvega sestanka ob pol 14. uri popoldan v društveni sobi Narodnega doma.

Domače in tuje novice.

Protestni shod proti razkosanju jugoslovanske zemlje v Novem mestu dne 9. junija ob 10. uri na Glavnem trgu pred mestno hišo se je vršil ob veliki množici ljudstva. Shod je otvoril g. župan Rosmann. Glavni govornik g. dr. Vasič je v temeljitem govoru razložil usodepolne posledice krivičnega miru za naš narod. Na to je g. dr. Režek prečital resolucijo proti razdelitvi slovenskega naroda. Občinstvo je resolucijo burno odobravalno in z navdušenjem sprejelo.

Javno predavanje. Narodna čitalnica v Novem mestu vljudno vabi p. n. občinstvo na javno predavanje o osvobodjeni Koroški, ki se vrši v petek dne 13. t. m. ob pol 21. uri (pol 9. uri zvečer) v Narodnem domu. Predava g. ravnatelj Josip Wester. Ker je čisti dobiček namenjen koroškim beguncem in je tvarina posebno z ozirom na pravkar izvršeno osvoboditev tužnega Korotana po naših hrabrih četah nad vse zanimiva, pričakujemo obilne udeležbe. Cene sedežem po 2 K, stojišča po 1 K, za dijaštvo, vojaštvo in sokole-telovadce po 50 vin. Preplačila se hvaležno sprejemajo. — Odbor.

Umrli je dne 9. junija v Ljubljani v Leoninu preč. P. Konstantin Luser ter bil pokopan 11. junija. P. Konstantin Luser je bil rojen 23. februarja leta 1849. v Novem mestu, sin znane novomeške rodbine. V frančiškanski red je stopil dne 1. oktobra leta 1868., v mašnika je bil posvečen dne 3. novembra leta 1872. Po dokončanem bogoslovju je naredil predpisan izpit za bogoslovje in sicer iz eksageze nove zaveze; postal je ob enem organist

in učil koralno petje. Ko so prenesli bogoslovje iz Gorice v Kamnik leta 1883., se je tudi on tja podal in še dalje učil svoj predmet. Leta 1896. in 1897. je bil generalni definator in je stanoval v Rimu. Provincijalom slovenske frančiškanske pokrajine je bil izbran leta 1898. in l. 1901. Kot namestnik vrhovnega predstojnika je obiskal redovne pokrajine frančiškanske na Češkem, Hrvaškem in Avstrijskem. Bil je izvrsten cerkven govornik in pevec. Bolehal je že kaka tri dobra leta. R. I. P.!

Umrli je na Dunaju dne 1. t. m. g. dr. Karel Dernovšek, prokurist anglo-avstrijske banke. Dr. Karel Dernovšek se je rodil l. 1875. na Raki na Dolenjskem. Dopržil je pravne študije na dunajski univerzi. Vstopil je v državno službo pri finančni upravi in do l. 1905. služboval v finančnem ministrstvu, od koder je prestopil k Anglo-banki. Veljal je za izredno nadarjenega in vestnega strokovnjaka v narodnem gospodarstvu, osobito v davčni upravi in bančnih poslih. Živo in iskreno je ljubil svojo domovino in v boleznem hrepenenju je čakal, da se more vrniti v domačo deželo, ki ji je hotel služiti po najboljših močeh. Prezgodnja njegova smrt je velika izguba za narod, ki potrebuje večjih in navdušenih delavcev. Dolga mučna bolezen ga je držala na Dunaju in poslednje mesece v bolniški postelji, dokler ga ni rešila tiha smrt. Pokojni je bil zet g. Franca Šukljeta, čegar edino hčer je bil poročil leta 1902. Zapušča vdovo in šestero otrok. Bodi preblagemu pokojniku tuja zemlja lahka, dokler ni mogoče prepeljati njegovega trupla v domačo prst. Blag mu spomin!

Poroka. V Šmihelu se je na binkoštni pondeljek poročil posest. sin Žan Strajnar iz Velike Cikave z Marijo Fink, mlinarjevo hčerko iz Smolenje vasi. Obilo sreče!

Izlet v Črnomelj je priredila podružnica „Slomškove Zveze“ za črnomaljski in novomeški okraj dne 5. junija. Kljub slabim razmeram se je učitelstvo „Slomškove Zveze“ in „Zaveze“ udeležilo sestanka v precej velikem številu. Navzoče je pozdravil predsednik p. Hubert. Nato je imel predavanje p. Akvin o organizaciji. V uvodu omenja sedanji pojav, da vse stremi za organiziranjem. K temu sili posamezne sloje notranja in zunanja sila. Sistem zadnjih let je razdelil vse. Organizacija je v marsičem podobna organizmu. Kakor je pri tem skupnost sil in dela posameznikov, tako se vse tudi strne v organizaciji, odkoder posameznik zajema moči. Tu je jako velik pomen za posameznika in skupnost, odkoder izvira tudi potreba organizacije. Ta socialne sloje zopet dvigne do veljave in moči. Govornik nato pojasni kulturna vprašanja, okrog katerih se giblje učiteljske organizacije. Povdarja stanovsko organizacijo, vendar pa ta nikakor ne sme zatreti in omejiti prepričanja posameznikov. Pustiti jim mora prostost, da se organizirajo, oziroma pristopijo k organizacijam, katerim hočejo. — Razvila se je živahna debata o referatu. V debato so posegli gg: nadučit. Zagore, Skube ter Gebauer, ki izraža veselje nad lepo slovo učiteljsva. Predlaga, naj vse učiteljsvo pristopi k uniji jugoslov. učiteljsva, ki se v kratkem ustanovi v Zagrebu. Trdi: „Pogoj za vstop v unijo je vstop v „Učiteljsko društvo“. Ne pove pa, ako je tudi vstop v „Slomškovo Zvezo“ veljaven pogoj za pristop k uniji. V lepi slogi se je končal sestanek. Do solidarne, močne unije jugoslov. učiteljsva je pa še najbrž dolga, trnjeva pot. Vsaj tak sum nam je vzbudila večina učiteljsva črnomaljske šole, ki se sestanka ni udeležila.

Semenj v Črnomlju bo v torek dne 17. junija t. l. za živino, prašiče in razno blago,

Drugo porotno zasedanje se je začelo pri okrožnem sodišču v Novem mestu dne 11. t. m. Prvi je bil na vrsti Jožef Medvešek iz Ključevca pri Krškem. Obtoženec je po demobilizaciji avstr. armade trgovel z živčjem, a ni imel pri tem sreče. Ko se je vračal v noči od 18. na 19. aprila domov, je ukral v vasi Čimerno pri Trbovljah posestnici Poloni Mrežar lep par volov

in ga odgnal proti Celju, da bi ga tam prodal. Toda na potu so ga o tatvini že obveščeni orožniki aretirali. Obtoženec je svoje dejanje skesano pripoznal. Obsojen je bil radi hudodelstva tatvine na 1 leto težke ječe, poostrene z 1. trdim ležiščem vsak mesec.

Društveni vestnik.

Obrtno društvo za Novo mesto in okolico je na Binkoštno nedeljo popoldan imelo svoj drugi mesečni sestanek v svojem lokalu Narodnega doma. Udeležba je bila bolj lokalnega ozira in to pa radi tega, ker se ni moglo še vse člane pravočasno obvestiti. Vsa poročila so se sprejela brez ugovora.

Iz blagajnikovega poročila posnamemo, da ima društvo do tega dne 2243 K dohodkov. Društveni odbor je imel dosedaj od obstoja društva 9 odborovih sej, v katerih so se temeljito pretresovala razna obrtna vprašanja in sklepi. Člani so sprejeli z največjo simpatijo odborovi sklep, da se dá dvema najbolj potrebnima obrtnikom iz društvene imovine po 50 kron podpore, na kar so člani prostovoljno darovali skoro enak znesek. Tako bodeta dobivala g. Mikec, sobni slikar, kateri leži že tretje leto bolan na revmatizmu, da niti postelje ne more zapustiti, in Miha Jazbec, krojač, kateri je v 94. letu, ki živi na milosrčnosti njemu dragih, za dalj časa tedenske podpore po 10 kron. Ko prične društvo z zabavnimi prireditvami, se bodejo dohodki uporabljali za podporo potrebnim onemoglim obrtnikom.

Prečital se je uvodni članek Obrtnega vestnika v dokaz, da je strokovno in obrtno glasilo politično nestransko, torej stremi po enakih načelih kot društvo samo in se ga priporoča v naročbo in podpiranje.

Prečita se dopis deželne komisije za stvarno demobilizacijo, v katerem se ta komisija popolnoma strinja z odposlano resolucijo na deželno vlado 12. maja t. l., kar je dokaz, da tudi deželna vlada upošteva našim zahtevkom po možnosti ugoditi.

Da društvo uživa splošen ugled, naj služi v dokaz tudi to: Predsednik prečita dopis Mestnega županstva vlož. št. 968 z dne 6. jun. t. l., v katerem se sporoča sklep Mestno občinskega odbora, da je isti sklenil v svoji seji dne 2. junija 1919, da iz lastnega nagiba podari Mestna občina društvu svoto 500 kron z željo, da naj društvo vedno deluje za prosep obrtnega stanu. Ta dopis se je sprejel z največjim veseljem, enako tudi dar in se sklene, da se vpiše v imenik članov tudi Mestna občina novomeška kot ustanovnica pod št. 118. Občinski odbor je s tem sklepom poživil društvo in njega odbor k intezivnejšemu delovanju; društvo si bo vedno prizadevalo na gospodarskem polju iti na roko Mestni občinski upravi, kar naj bodo dokaz sklenjene in odposlane resolucije na predsedstvo deželne vlade za Slovenijo.

Predsednik priporoča da se člani udeležujejo redno vseh prireditev, ker na sestankih se goji čut stanovske zavesti. Taki sestanki se vrše prihodnjo nedeljo 15. t. m. pri Štemburju in 22. t. m. pa v Št. Petru pri Florjančiču, kjer se bode tudi skrbelo za primerno zabavo. — G. Šufaj, čevljarški mojster, se zavzema tudi za bolniško zavarovanje, na kar se mu pojasni, da je bila ustanovljena že leta 1905 mojsterska bolniška blagajna v Ljubljani, ki še danes sodeluje. Društvo ima namen tudi o tem razmotrivati, ko pridemo v pravi štadij državne uprave SHS. — G. Mirtič sporoča kot predsednik pomoč. odseka, da vsled posameznih članov odbora, ker so zaposlovani v prostih urah pri drugih narodnih društvih, ni mogel dosedaj kaj temeljitega izkazati, pač pa upa do prihodnjega mesečnega sestanka kaj več poročati. — Vzame se na znanje, da se pomoč. odsek marljivo udeležuje pevskih vaj pod spretnim vodstvom g. Hladnika.

K zaključku se še priporoča v naročbo Dol. Novice, katere naj bi postale ob enem tudi društveno glasilo. Uredništvo je našemu društvu zelo naklonjeno, ter brezplačno sprejema razna društvena naznanila,

zato bodi naš odmev v tem, da si časopis naroče vsi naši člani, iz katerega izvedo vse društvene sklepe in naznanila.

Nato se prečitajo sledeče resolucije (ki so se 9. t. m. odposlale deželni vladi) in se sprejmejo soglasno.

I.

Predsedništvo Deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani. — Obrtno društvo za Novo mesto in okolico je pri mesečnem sestanku 8. junija 1919 sklenilo sledeče resolucije:

I. Obrtno društvo za Novo mesto in okolico, obstoječe po ogromni večini iz članov Novega mesta in Kandije, si usoja naprositi predsedstvo deželne vlade za notranje zadeve, da blagovoli pospešiti spojitve predmestja Kandija z Novim mestom. Društvo uvideva, da zamore taka spojitve koristiti obojestransko na gospodarskem, narodnem in socialnem polju. Upoštevati se mora, da niti Novo mesto, še manj pa Kandija, nima lastnih poslopij, ki bi bila sposobna za ljudske deške in dekliške šole. Vsled ogromnih stavbenih stroškov je tu potrebna davčna moč, ki naj se žrtvuje za vzgojo naše mladine. Razni predsodki, ki so bili vpoštevani pod avstrijsko vlado, ne pridejo več v poštev. Poleg tega ima društvo namen delovati na gospodarskem polju za obrtni stan. Za Novo mesto je to mogoče, ako bo imelo zaslombo v večini obrtnega stanu, in v to je zopet na mestu spojitve Kandije z Novim mestom, ker prepeče vprašanja, ki so tudi deloma nalog vlade, bode društvo drage volje sodelovalo, da se rešijo vsestransko zadovoljivo. Ker se goji želja po spojitvi na obeh straneh, in ker so dani vsi predpogoji, upa društvo na ugodno rešitev v najkrajšem času.

II. Člani Obrtnega društva za Novo mesto in okolico s pomočniškim odsekom zahtevamo:

1. Da se potrebna obrtno-nadaljevalna šola že s pričetkom šolskega l. 1919/20 sigurno vpelje, ker obrtnega naraščanja brez šolske strokovne naobrazbe ne moremo smatrati sposobnega za življenje.

2. Šola naj bi bila v novem gimnazijskem poslopiju, ki odgovarja vsem tozaševnim potrebam, tudi učne moči so na razpolago.

3. Vlada naj preskrbi potrebna sredstva za pokritje stroškov, da ne bo prišel obstoj obrtno nadaljevalne šole zopet v nevarnost, kar bi bilo v škodo obrtnega stanu in celokupnim interesom države SHS.

4. Vlada naj v najkrajšem času ustanovi v Novem mestu meščansko šolo, katero smatramo kot najbolj primerni učni zavod za obrtni stan.

5. Zahtevamo, da naj se deluje na to, da pride obrt do svojega samostojnega zastopstva v sedanji trgovski in obrtni zbornici.

II.

Predsedništvo Deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani. — Obrtno društvo za Novo mesto in okolico sklone predložiti osrednji državni vladi kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev sledečo resolucijo:

Obrtniki, zbrani 8. jun. 1919 na mesečnem sestanku v Novem mestu, razmotriši sedanji kritični položaj, v katerem se nahaja del našega naroda, ki ga hoče tujec vkovati v suženjske verige v smislu prokletega imperializma za vedno s tem, da je zasedel del našega ozemlja, v katerem prebiva čistokrvni slovenski narod, kakor se nahaja na Goriškem, v Trstu in njega okolici, Reki, Istri in Dalmaciji, enako na zapadnem delu Koroške. Prešinjeni narodne zavesti in neomajane ljubezni in zvestobe do svojih rodniških bratov, zavračamo vsaki mir, po katerem bi izgubili kak del našega narodnega ozemlja, in tudi najmanjši del svojih bratov. Zahtevamo z vso odločnostjo, da niti eden naših delegatov v pariški konferenci ne podpiše miru, po katerem bi izgubili najmanjši kosček naše zemlje. Tak nepremišljen korak bi v doglednem času povzročil novo vojno, ki bi iznova bila povod svetovni vojni. Utrjeni, če tudi izmučeni v vojnih težavah, je nam ljubše,

da se borba za naš obstanek nadaljuje nasproti vsem imperialističnim ciljem, ker se zavedamo, da imajo gotovi državniki v Parizu, kojim je izročena usoda evropskih narodov, premalo smisla o svetovnih demokratičnih načelih, katere si hoče svetovni proletarijat zasigurati za vedno, in to v narodnem kot gospodarskem smislu. To nam daje zavest, vztrajati v pomanjkanju in trpljenju, da s tem osrečimo naš narod iz tujčevega jarma. Držimo se načel največjega državnika Wilsona, na samoodločbi narodov. Za to načelo smo pripravljani iti v boj do skrajnosti, ker pravica mora nad krivico zmagati! — Obrtno društvo za Novo mesto in okolico: Filip Ogrič, predsednik; M. Malovič, tajnik.

K obema resolucijama se pridružujejo tudi sledeče strokovne zadruga: Kolektivna zadruga za sodni okraj Novo mesto: Franc Blažon, načelnik; Čevljarska zadruga za sodni okraj Novo mesto: Leopold Cigler, načelnik; Mizarska zadruga za politični okraj Novo mesto: M. Malovič, podnačelnik. Shod se zaključiti ob pol 17. uri.

Izlet. Obrtno društvo v Novem mestu priredi izlet v nedeljo dne 22. junija v Št. Peter. Natančnejši spored prinese prihodnja številka Dolenjskih Novic. Kdor se namerava izleta udeležiti, naj se prijavi zaradi voza pri g. Jos. Koširju na Glavnem trgu. Vožnja na lestvinem vozu bo tje in nazaj 3 K za osebo. K obilni udeležbi se vljudno vabi.

Kegljanje obrtnega društva se vrši vsako sredo pri g. Murnu na Bregu ob 19. uri. Prijatelji kegljanja dobrodošli!

Doneski k vremenoslovju

(19) **Bele Krajine.** J. Šašelj.

VI. Kakšno vreme smo imeli v Beli Krajini, zlasti v adleški župniji, v zadnjih 10 letih v posameznih mesecih.

Mesec avgust je bil, razun prve tretjine, ko smo imeli prav lepo in gorko vreme; in razun zadnjega tedna, prav neugoden, grd in nenavadno moker, ker je obilno deževalo, posebno še po noči. Imeli smo večkrat tudi hude nevihte z nalivi, z bliskanjem, grmenjem in treskanjem. Po več krajih v Beli Krajini je naredila tudi toča veliko škode. Ljudje niso mogli spravljati otave, detelj in tudi fižola, ki je gnil po njivah. Turšica, ki je bila nenavadno visoko vzrasla vsled obilne moče, do treh metrov in čez, ni mogla zoreti. Tudi za grozdje je bila prevelika moča, hladno vreme in megla prav neugodna. Naj navedem tu nekoliko natančneje o nevihtah in toči v Beli Krajini. 11. avgusta je bil prav soparen dan. Okrog poldne je bilo od Preloke in Vinice sem močno oblačno in je začelo grmeti. Grmelo je potem skoraj celo popoldne. Okrog 6. ure pa je nastal hud vihar z nalivom, med katerim je padala nekoliko tudi toča v Adlešičih, Gorenjih, Vrhovcih, Selih, Vel. in Mali Plešivici. Od začetka je padala le drobna, kasneje pa precej debela. Ker pa je padala med dežjem in bolj redko, ni napravila skoraj nič škode, le v Selih se je bolj poznala na letini, v Mali in Veliki Plešivici pa na grozdju. Nekoliko bolj pa je pobila na Butoraju in v Zorencah v črnomaljski župniji. Po noči potem pa smo imeli od 1. do 2. zopet hud vihar z nalivom. Tudi drugod po Kranjskem je bil tega dne strašen vihar, posebno po dobrepoljski in ribniški dolini, kakor je pisal „Slovenec“ z dne 13. avg. št. 183, v Ljubljani pa silna toča, o kateri je pisal „Slovenec“ z dne 12. avg. št. 182 tole: „Včeraj popoldne okrog 4. ure se je nad Ljubljano in enim delom ljubljanske okolice vsula tako debela toča, kakršne tu ne pommimo že nekaj desetletij. Posamezni ledeni kosi so bili težki 5½ dkg, merili pa so v premeru do 6 cm. Toča je tolkla četrt ure. Hudourni oblak je pridrel preko sv. Jošta proti Šmarni gori ter se je obrnil na ljubljansko polje pri Ježici in preko Ljubljane. Črni oblak je bil širok 2 do 3 km, na obeh straneh oblaka je bilo

pa jasno. Toča je pobila v Ljubljani na stotine šip, oklestila drevesa, po ljubljanskih in bližnjih vrtovih je uničila sadje, ajdo popolnoma, deteljo, repo, fižol, peso, kumare, salato, zelje itd. Ljudje so ponekodi jokali ob teh strašnih prizorih. Okoli 11. ure po noči je toča zopet bila.“ — 14. avg. v soboto zvečer pa je nastal zopet hud vihar pri nas, ki je močno otresel sadje, z grmenjem, bliskom in hudim nalivom. V istem času pa je pobila toča tudi Podgradom pri Novem mestu, v semiški župniji, posebno hudo pa suhorsko župnijo. O strašnem viharju in toči v suhorski župniji je pisal „Slovenec“ z dne 19. avg. št. 188. tole: „V soboto zvečer je bila pri nas strašna nevihta, kakršne ne pommimo tu najstarejši ljudje. Divjala je celo uro in lomila drevesa. Okoli 8. ure zvečer pa so prihrumeli preko visokih Gorjancev črni, pogubonosni oblaki z bliskom in strašnim grmenjem ter so se hitro razprostirli čez celo župnijo. Začel je na to dež liti na vso moč, kakor da bi se odprle vse zavrtnice neba, vmes pa padati toča, da je bilo joj! Debela je bila kakor lešniki in je rožljala blizo pol ure. Po nekaterih vaseh se je nasula do kolena, zato ni čuda, da je oklestila mnogo dreves, uničila vse grozdje po vinogradih in sadje po vrtih. Uničena je tudi vsa ajda, proso, repa, fižol, zelje in detelje. Koruza je tudi razcefrana in prelomljena. Silni nalivi vode so tu in tam odnesli nekaj vinogradov s trtami vred, trgali njive in zemljo s krompirjem vred odnašali na druge njive. Po nekod je nastopila voda v hlevih, da so morali ljudje po noči živino ven izganjati. Bila je res strašna in grozna noč! Zjutraj na vse zgodaj so šli ljudje pogledat polje in vinograde in so se silno prestrašili, ko so videli strašne poraze. Vse je jokalo, mlado in staro, možje in žene, češ, kako se bomo preživili čez zimo v tem hudem času.“ — „Dol. Novice“ z dne 20. avgusta št. 21. pa so poročale: „Huda ura, kakršne ne pommimo najstarejši ljudje, je razsajala pri nas 14. avgusta zvečer med 8. in 9. uro. Imeli smo strašno povoden in točo, da je bilo kar groza. V Bušnji vasi so na št. 19. do 22. komaj izgnali živino iz hlevov, da bi je ne zalila bučeva voda. En gospodar je gazil vodo do vrata, da se mu je posrečilo rešiti vso živino. Teleta je moral nesti ven za vratom. Svinjakom so odpirali vrata, prašiči so vendar sami plavali in se rešili. Samo Markotu Kraševcu št. 20. je utonilo 15 kokoši.“ — G. župnik suhorski pa je sporočil piscu tega stavka še: „Toča in nalivi so naredili škodo tudi še v semiški župniji. Seglo je od Luže čez Maline do Cerovca. V metliški župniji pa je uničila toča grozdje v Trnovcu in na Lokvici. Dalje ni padala.“ — Tudi 15. avg. na vel. mašo po noči okrog 10. ure smo imeli pri nas hud vihar, v Podzemlju pa in okolici pa je pobila tudi toča.

Lovski pes (brake)

temnorjavje barve, trdolakast, se je izgubil na binkoštni ponedeljek; kdor kaj ve o njem, naj prijavi proti nagradi na naslov:

L. Ahačič, okr. gozdar, Kandija št. 38.

Hiša na prodaj v Toplicah

z lepim sadnim vrtom na prav mirnem kraju. Pojasnila pove hranilnica in posojilnica.

Dva učenca v strojarijo

sprejme takoj Karol Planinšek na Mirni (Dolenjsko).

Ajbiš

pelin meliso

in druga zdravilna zelišča, korenine in semena : kupi

- - lekarna J. BERGMANN - -
Novo mesto.

Tvrka E. GUŠTIN v Metliki - dobavlja poljedelske stroje

vseh vrst. — Zahtevajte cenik!

Razvedrilo.

Mladi virtuoz. Sinko: „Papa, kaj pravite, ali slišijo na oni strani ceste, kadar jaz igram na pianino?“ — Oče: „Gotovo, ker bi sicer ne zapirali tako urno okenj, ko začneš igrati.“

Vzrok. Oče: „Zakaj si vendar pri vsaki konferenci ravno ti imenovan, Mirko?“ — Sin: „Zato, ker me gospod profesor vedno izprašuje!“ — Oče: „Ne razumem te, kako to misliš?“ — Sin: „Ko bi bili vprašani drugi sošolci tolikokrat, kakor jaz, bi bili tudi imenovani!“

Dobro sredstvo. Soproga: „Naši sosadni stanovanci so postali naravnost neznosni. Kakor hitro začne Mira peti, pa že trkajo z vso silo na zid! Kaj praviš, kako bi na lahki način spravili te ljudi iz hiše?“ — Soprog: „To je vendar enostavno! Mira naj póje dalje, pa bodo kmalu šli!“

V šoli. Učitelj: „Zakaj ima žirafa tako dolg vrat?“ — Učenec: „Ker ima glavo daleč proč od života.“

Preveč dišave! Neki gospod je bil povabljen na večerjo. Sedež je imel poleg močno parfimirane dame. Nekaj časa je nosil in srkal potrpežljivo vonj in ker mu je duh končno le presedal, se zaupno obrne do svoje sosedice in reče: „Tukaj pa diši, kakor bi smrdelo!“

Pametna hišina. Slavko se je urezal v prst in se dere kakor bi ga drli. Mati prihiti vsa prestrašena in vpraša hišino, kaj storiti? — Hišina: „Slavko, vtakni urno prst v usta in sesaj!“ — Slavko uboga in vpitja je konec. — Mati hišini: „Poglej no, to je pa res dobro zdravilo. Ali to vedno pomaga zoper rane?“ — Hišina: „Zoper rane ne, pač pa zoper vpitje!“

Težki odgovor. Tajnik je večkrat namignil svojemu staremu predstojniku, katerega bi se rad znebil, da naj vendar že gre v davno zasluženi pokoj. Predstojnik se je odkašljaj in je odgovoril: „Ljubi gospod tajnik! Bolan sem v glavi in na živcih, slabo slišim, noge me bolé, roke se mi tresejo — kaj naj pa delam v pokoju?“

Preklic.

Jaz podpisana Ana Germek s tem preklicujem vse, kar sem govorila zoper gospo Marijo Hren iz Novega mesta št. 51 kot neresnično in se ji zahvaljujem, da je odstopila od sodniškega postopanja.

Ana Germek.

Novo mesto, dne 5. junija 1919.

Pozor! - Pozor! Vinogradniki!

Žveplo

za žveplanje trt

se dobi v vsaki množini, in sicer: najfinejše ventilato, dvakrat čiščeno

„Floristella“

pri Gospodarski Zvezi
v LJUBLJANI.

I. in največja jugoslovanska tovarna za barvanje, kemično čiščenje, pranje in svetlo-likanje perila.

Barva vedno vsakovrstno blago,

čisti obleke,

svetlo lika

ovratnike, zapestnice, srajce.

Hitra in točna izvršitev. — Nabiralnica:

Novo mesto, Glavni trg št. 73

hiša Kino Jugoslavija.